

Yabancıya Şiddet: İkinci Dünya Savaşı Yıllarında "Boyalı Kuş" Olmak

DOÇ. DR. AZİZ ŞEKER* - ÖĞR. GÖR. DR. EMRE ÖZCAN**

Öz

Bu çalışmada Jerzy Kosinski'nin II. Dünya Savaşı yıllarında gerçek bir yaşam öyküsünden hareketle 1965'te kaleme aldığı *Boyalı Kuş* (The Painted Bird) isimli romanı, Richard Sennett'in "yabancı" kuramı odağında yabancıya yönelik şiddet bağlamında sosyolojik olarak analiz edilmiştir. Çalışmada, Nazi Almanya'sının Yahudi ve Çingenelere karşı yürüttüğü katliamlar sürerken, savaş yıllarının toplumsal koşullarının ve politik ortamının Orta Avrupa kırsalında sefalet ve hastalık içinde yaşayan yoksul köylülere ilişkin toplumsal sonuçları göz ardı edilmeden, ten rengi dolayısıyla dışlanıp yabancı kılınarak şiddete uğrayan bir çocuğun bu köylerde yaşama tutunma mücadelesi incelenmiştir.

II. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı önemli bir gerçeklik, Nazi Almanya'sı ile özdeş tutulan ırkçılığın insanlık ailesi açısından telafisi güç sonuçlar meydana getirmiş olmasıdır. Alman Nazi ideolojisinin dünyanın tek egemeni olmak adına meşru gördüğü soykırım projesi, Yahudiler başta olmak üzere Çingeneler ve diğer korunmasız topluluklar ile Alman egemenliğini tanımayan uluslar üzerinde sınırsız bir şekilde kullanılırken, bunun etkilerinin söz konusu toplulukların çok daha ötesinde bir kırılma ile insanlık tarihinde yerini aldığı söylenebilir. Bu tablonun edebiyat ve sinema başta olmak üzere sanatın birçok dalında uzun yıllardır farklı biçimlerde işlendiği görülmektedir. Birçok dile çevrilen *Boyalı Kuş* romanı da otobiyografik özellikleriyle beraber II. Dünya Savaşı'na dair iz bırakan eserlerin başında gelmektedir. Romanda, önyargıların hedefindeki roman kahramanı olan bir çocuğun gözünden ırkçılığın yol açtığı şiddet ve ötekileştirmenin yanı sıra kendisinin de bunlara vermiş olduğu tepkilerin toplumsal gerçeklik olarak nasıl inşa edildiği irdelenmiştir.

Bu çalışmada Sennett'in "yabancı" kuramı ekseninde savaş, şiddet ve öteki gibi olguların *Boyalı Kuş* romanında sosyolojik olarak nasıl işlendiğine odaklanılmıştır.

Anahtar sözcükler: *Boyalı Kuş*, edebiyat sosyolojisi, şiddet, yabancı, Richard Sennett

VIOLENCE AGAINST FOREIGNER: BEING "THE PAINTED BIRD" DURING THE SECOND WORLD WAR

Abstract

In this study, Jerzy Kosinski's novel *The Painted Bird*, which he wrote in 1965 based on a real-life story during the Second World War, was sociologically analyzed in the context of violence against foreigners, with the focus of Richard Sennett's "foreigner" theory. In the study, while the massacres carried out by Nazi Germany against Jews and Gypsies continued, the social consequences of the social conditions and political environment of the war years on the poor

* Amasya Üniversitesi Rektörlüğü, shuaziz@gmail.com, orcid: 0000-0001-5634-0221

** Başkent Ün. Sağlık Bilimleri Fak. Sosyal Hizmet Böl. emreozcan8747@gmail.com, orcid: 0000-0002-0877-2457

Gönderim tarihi: 4.1.2023

Kabul tarihi: 29.3.2023

peasants living in misery and disease in the Central European countryside were considered and the struggle of a child who has been subjected to violence by being excluded and marginalized in these villages due to his skin color has been examined.

An important reality revealed by the Second World War is that racism, which was identified with Nazi Germany, had irreparable consequences for the human family. The genocidal project, which the German Nazi ideology saw as legitimate in order to become the sole sovereign of the world, was used unlimitedly on Jews, Gypsies and other vulnerable communities, as well as nations that did not recognize German sovereignty. It is seen that the results of these have taken their place in the history of humanity with a break far beyond these communities. It is seen that this table has been handled in many branches of art, especially literature and cinema, in different forms for many years. The *Painted Bird* novel, which has been translated into many languages, is one of the works that left its mark on the Second World War, together with its autobiographical features. In the novel, the violence and marginalization caused by racism are told through the eyes of a child who is the target of prejudices. In addition, it has been examined how the child's reactions to these are constructed as social reality.

This study focuses on how the phenomena such as war, violence and the other are handled sociologically in the *The Painted Bird* novel in line with Sennett's theory of the "foreigner".

Keywords: The Painted Bird, sociology of literature, violence, foreigner, Richard Sennett

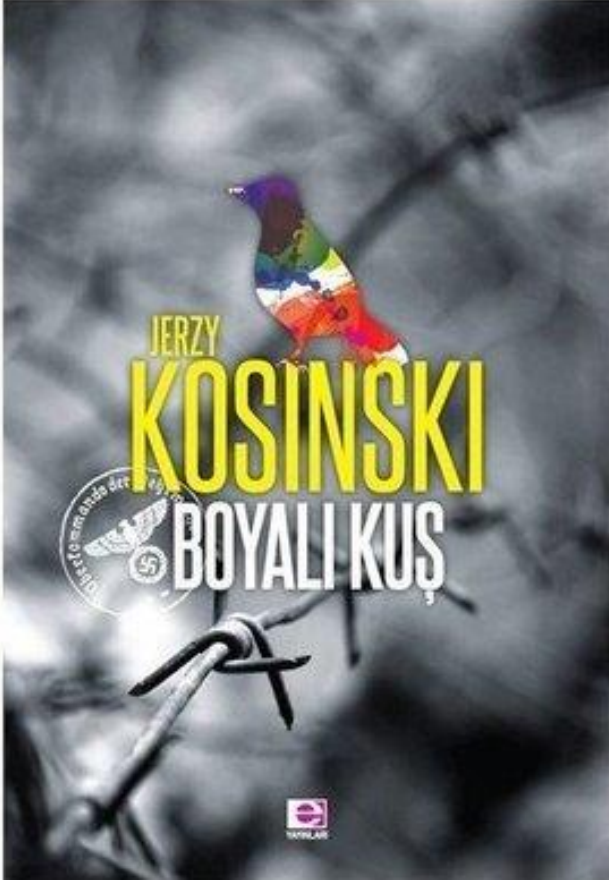
GİRİŞ

1933'te Polonya'da dünyaya gelen Kosinski'nin 1965'te yazdığı *Boyalı Kuş* romanı, yazarın trajik yaşamıyla örtüşen yanlarıyla öne çıkmaktadır. Özellikle II. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı sonuçları yaşayan bir ailenin çocuğu olarak altı yaşında ailesinden ayrılmak zorunda kalması, onun travmalarla dolu bir yaşam sürmesine neden olmuştur. Sosyolojik dokusu güçlü romanın otobiyografik özellikler içerdiğini kitabın hemen başında Kosinski'ye dair verilen bilgilerden net bir şekilde edinmek mümkündür. Kosinski'nin çocukluk yılları şu şekilde özetlenmiştir:

"Nazi işgalindeki Doğu Avrupa'da çeşitli köylerde ırgatlık, hayvan bakıcılığı, çiftçilik yaptı. Dokuz yaşındayken köylülerle yapılan bir çatışmada konuşma yeteneğini yitiren Kosinski, beş yıla aşkın bir süre hiç konuşamadı. Savaş sonunda anne ve babasıyla yine bir araya gelen Kosinski, engelli çocukların gittiği bir okula yerleştirildi. Tatile gittiğinde, bu kez bir kayak kazası sonucunda konuşma yeteneğine kavuştu" (Kosinski, 2001, s. 7).

Kosinski'nin, II. Dünya Savaşı zamanlarında milyonlarca insanı derinden etkileyen şiddet, yoksulluk, dışlanma ve ötekileştirilme gibi olumsuzlukları paylaşanlar arasında "kendi yaşadıklarını" işlediği *Boyalı Kuş*, küçük bir çocuğun gözünden savaş dehşetinden kaçtığı sıradaki yaşama tutunma mücadelesini konu edinir. Savaşın katlettiği milyonlarca insan içinde inanç düşünce, ırk, etnisite vb. gibi nedenler açısından bakıldığında *Boyalı Kuş*'un çocuk kahramanına "Yahudilik-Çingenelik" etiketi altında "görünüşünden" dolayı ötekileştirmenin, yabancı kılmanın ve ihmalin her türlü yaşatılır. Savaş yıllarında Yahudilere uygulanan soykırımın yanında evrensel vatansızlar olarak görülen Çingenelerin tarihleri boyunca başlarına gelenler, "Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde de işkenceden idama kadar giden bir seyir izlemiştir. Tüm bu karalama

kampanyalarının vardığı son nokta ise II. Dünya Savaşı'nda Naziler tarafından toplama kamplarına konulan yüz binlerce Çingenenin hayatını kaybetmesidir" (Oymak, 2021, s. 888). Yahudilerle Çingenerin II. Dünya Savaşı süresince yaşadıkları, tarih arşivlerinde hâlâ canlılığını korumaktadır. Bauman, Yahudi trajedisi olarak kabul ettiği (Hitler'in buyruğuyla yok edilen 20 milyondan fazla insan arasında Yahudiler ancak altı milyondur) Holokaustu bizim modern mantıklı toplumumuzda, uygarlığımızın yüksek sahnesinde ve insanoğlunun kültürel zaferinin zirvesinde doğmuş ve uygulanmış, bu nedenle de toplumun, uygarlığın ve kültürün bir sorunu olarak görmektedir (Bauman, 2016, s.15).

Romanda, çocuk kahramanın etnik ve dinsel kimliğine dair bir bilgi paylaşılmamakla birlikte teninin esmer, saçlarının ve gözlerinin siyah olması, iletişime girdiği köylüler tarafından Yahudi ya da Çingene olarak etiketlenmesine neden olur. II. Dünya Savaşı yıllarında Nazi Almanya'sının ortadan kaldırmayı amaçladığı ötekileştirilen ve yok edilmesinde tereddüt edilmeyen bu toplumsal kesimlerin bir öznesi kabul edilen roman çocuk kahramanı Almanlardan kaçarak yaşamını devam ettirebilmiştir. Diğer taraftan saklandığı köylerin sakinleri Nazilerden korkmakla birlikte uğursuzluk getirdiğine inandıkları bu çocuğa karşı her türlü insanlık dışı davranışın örneklerini sergilemişlerdir. Kuşkusuz Orta Avrupa'nın bu bölgesinde yoksulluk, eğitimsizlik ve eşitsizlik, savaş koşullarında maruz kalınan sömürüyle birlikte kendi içlerinde en başta kendilerinden

olmayı yabancı kılma ve şiddet olmak üzere birçok sosyal soruna kaynaklık etmiştir. Bunlar içinde şiddet, özellikle de kadınlara yönelik olarak öldürmeyle sonuçlanacak boyutlarda yaşanmıştır.

Boyalı Kuş romanı, II. Dünya Savaşı yıllarında Orta Avrupa'da ötekileştirilip şiddete uğrayan bir çocuğun hayatına dair kesitlerin yanı sıra bölgenin sosyal-kültürel yapısına dair bilgiler de içermektedir. Savaş koşullarında vatansız kılınan insanların başından geçenler, Yahudiler ve Çingenerin maruz kaldığı katliamlar, Naziler ile Sovyetlerin karşı karşıya gelmesi gibi tarihsel olaylar, romanın çocuk kahramanını çevreleyen politik yapıyı oluşturmaktadır. Bu bağlam içerisinde ailesine yeniden kavuştuğu sürede çocuğun yaşadıklarının romana aktarılması, "yabancı" mekanizmasının nasıl işlediğine dair öngörü sağlamaktadır ki, bu öngörü, yaşanan sorunlara gösterdiği ilgiyle edebiyatın daha adil, demokratik, özgür ve eşit bir dünyanın kurulması yönündeki çabalara katkı sağladığını da göstermektedir. Yabancı olgusu romanda tam da Richard Sennett'in "dışarıklık" olarak tarif ettiği çoğunluğu oluşturanların ten rengi, göz yapısı, konuşması, saç rengi

vb. özellikler üzerinden tanımladıkları yaşanılan yerin “davetsiz misafirleri”ni kendisi olmayan olarak, yani yabancı olarak etiketlemesiyle karşımıza çıkmaktadır.

1. RİCHARD SENNETT VE YABANCILIK

Sosyal bilimler literatüründe Simmel ve Said'den Bauman'a kadar uzanan bir yelpazede yabancı olgusuna ait farklı tanımlamalarla karşılaşmak mümkündür. Tanımlamaların çoğu öteki olma haliyle iç içe geçerken, yani yabancılığı ötekiliğin bir biçimi ya da eş değeri olarak kurarken (özellikle Bauman, Krisreva ve Levinas), ötekinin toplumsal alandaki çeşitli sorunları, çarpışmaları ve etkileşimleri bireyselliğe, özneleşmeye, algı ve tutumlara, ideolojilere gönderme yaparak açıklayabildiği için farklı alanlarda bambaşka biçimlerde kullanıldığına ve bu eksende çok daha geniş, esnek ve işlevsel içeriğe sahip olduğuna dikkat etmek gerekir (Haznedaroğlu, 2021, s. 30-33). Yabancı ise ötekilikten çok daha somut bir halle birlikte toplumsal konumu belli olacak şekilde dışarılıklığı içerdiği için herkesin öteki olma durumunda ayrıntı edilebilmekte ve kendi içinde belirsizliği azaltabilmektedir (Haznedaroğlu, 2021, s. 58-59). Bu açıdan düşünüldüğünde Sennet'in yabancıyı tanımlama biçimi çok daha somut ve belirgin bir tipoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu somutluk kentle kurulan ilişki ve kamusal alandan dışlanma üzerinden vücut bulsa bile geniş bir çerçevede tüm toplumsal sahayı kapsayan politik bir düzlemde ele alınmaktadır. Böylece yabancıların toplumsal konumu tüm unsurları kapsayan bütüncül bir perspektifle netleşmektedir. Bu netlik, yabancıların ötekilikten ayrılması noktasında kayda değerdir. Öte yandan Simmel'de, sosyolojideki manasıyla yabancı, grubun kendisinin bir unsurudur, tıpkı yoksullar ve muhtelif “iç düşmanlar” gibi- gruba mensubiyeti hem onun dışında olmayı hem de onunla karşı karşıya gelmeyi içeren bir unsurdur (Simmel, 2009, s. 149).

Kenti yabancıların karşılaştıkları ortam olarak gören Sennet ise *Kamusal İnsanın Çöküşü'*nde (2013) iki tür yabancı ortaya koyar. Birincisinde örneğin İtalyanların çevrelerindeki Çinlileri yabancı sayması vardır; ancak bu davetsiz misafirler hakkında İtalyanlar ten rengi, göz yapısı, dili ve beslenme alışkanlıklarıyla bir Çinliyi hemen tanır ve kendisine benzemeyen olarak onu bir yere yerleştirir ki, bu durumda yabancı dışarılıklığı ifade eder ve sakinleri kimin oraya ait olup kimin olmadığına ilişkin kurallar koyabilecek denli kendi kimliklerinin farkında olduğu bir yerde bulunmaktadır (Sennett, 2013, s. 75). Birincisindeki kuralların karşılık bulmadığı ikincisinde ise yabancı başka dünyaya ait tanımlanamaz değil, bir meçhuldür, yani kendi kimliklerinden şüphe duyanların, kendilerine dair geleneksel imgeleri yitirenlerin ya da henüz kesin bir etiketi olmayan yeni bir toplumsal gruba ait olanların zihinlerindeki egemen imge olarak meçhuldür; bu durumda İtalyan, yabancıyı zihninde nereye koyacağını kestiremez. Sennett'e göre 18. yüzyıl başkentlerinde yeni sınıfların ortaya çıktığı dönemde “biz” ve “onlar”, “içerilikli” ve “dışarılıklılı”, “aşağıdakiler” ve “yukarıdakiler” gibi ayrımlar yokken, zamanla gelişen toplumsal ilişkiler bu ayrımları üretmiştir (Sennett, 2013, s. 75-76). Bunun doğduğu ortamda dışarılıklılı karşısındaki engelleri aşmak ve kendisine inanılmasını sağlamak için içerliklilerin kullandıkları onlara aşına terimlerle kendini kabul ettirmek durumundadır; ancak bu ayrımların şekillenmediği, verili bir insan tipi için hangi uygun davranış standartlarının net olmadığı noktada işler karmaşıklaşarak, herkes rastgele “uygun” ve “inandırıcı” bulunduğu türden davranışları üretmek ya da taklit etmek durumunda kalır

ve bu davranışlar herkesin kişisel ortamına belli bir uzaklıkta durduğu için insanları birbirlerine kim olduklarını tanımlama konusunda zorlamaz ki, bu gerçekleştiğinde Sennett için kamusal bir coğrafya doğmaktadır (Sennett, 2013, s. 76-77).

Sennett, yabancıyı sürgün olgusu eksenindeki birbirine tematik olarak bağlanan iki denemeye irdelediği *Yabancı*'da (2014) kentin istenmeyenleri olarak tarihsel yönleriyle çözümlemeye çalışır. Örneğin "Venedik'teki Yahudi Gettosu: Sürgünler Bir Yuva Kuruyor" başlıklı ilk denemede 16. yüzyılın başlarında ticaretin merkezi konumundaki Venedik'te İmparatorluğun geleceği için sürgün edilen Almanlara, Yunanlara, Türklere, Dalmaçyalılara ve Yahudilere dikkat çekerek, bilhassa Yahudilerin en az kabul görenler olarak nasıl yabancı kılındığını ortaya koyar. Sennett'in buradaki odağı Yahudilerin gettolaşmasıdır. Yahudiler, kentin belirli bir alanında tecrit edilerek yaşamlarını sürdürmektedirler. Fakat,

Richard Sennett

ticaret ve bankacılıkla uğraştıkları için kent ekonomisine büyük katkı sunduklarından tam manasıyla istenmeyenler değildiler. Aksine ihtiyaç duyulandılar. Yahudiler de bundan yararlanmaktadır. Sennett'in ifadesiyle, "gerçekten de istekleri hilafına tecrit edilmiş olan, ama daha sonra bu şekilde ayrı tutulmalarından yeni topluluk biçimleri yaratan ve toplumsal aktörler sıfatıyla tecrit edilmiş olmaktan bir menfaat elde eden sürgünlerin hikayesidir" (2014, s. 14). Gettolaşma bir yanda Yahudileri kapalı topluluk haline getirip, kendi kaderini tayin hakkının fırsatını sağlarken, diğer yanda onlar hakkında sürekli fanteziler üreten dışarıyla olan ilişkinin sadece yabancılık üzerinden kurulduğu girift bir hale neden olmaktadır. Bu süreç Rönesans Venedik'inde sözleşme yoluyla işletilmekteydi. Kentin resmi vatandaşı olmayan yabancılar için getto mekanıyla ilişkili olarak "yere-ait-haklar" adı verilen (yer ile hukukun birbirine bağlanması) bir durum söz konusuydu. Bu, gettolarda yaşayanların diğer yabancıların saldırılarına karşı korunmasını ifade ediyordu (Sennett, 2014, s. 15). Nitekim buradaki mesele, gettolarda korunan yabancıların şehrin başka bir mekânında bu hakka sahip olmamasıydı ki, bu da yabancıları gettolarına hapsedme anlamı taşıyordu. Yahudiler için bunun sonucuysa cemaat bağının güçlenmesiydi. Bunu yanı sıra "Yahudinin toplumsal mevkii belli nesnel içeriklerin taşıyıcısı olmasıyla değil, Yahudi olmasıyla belirleniyordu" (Simmel, 2009, s. 153).

Kitaptaki ikinci deneme "Yabancı: Manet'in Aynası" ise yaşamının çoğunu Britanya'da sürgünde veya Kıta Avrupası'nda şehirden şehre sürüklenerek geçiren, yaşadığı her yerde yabancı olarak kalan 19. yüzyılın Rus reformcusu Alexander Herzen'in yaşam stratejileri, deneyimleri ve duygulanımları etrafında gelişir (Sennett, 2014, s. 9-10). Sennett'i Herzen'e dair etkileyen şey, onun travmalara yönelmektense yerinden edilmeyi bir yaşam tarzı olarak kucaklayabilmesidir.

Denemede yer alan bir diğer isim ressam Manet'in için de geçerlidir. İki kahramanı ortaklaştıran şey bu kucaklamanın bir üretim sahasına dönüşmesidir. Dolayısıyla Sennett, yerinden edilmişliğin yaratıcılık ve sanatla bağıni ikisinin dolayımında net bir şekilde ortaya koyar.

Yabancıyı işleme bakımından Sennett'in değinilmesi gereken son eseri, *Ten ve Taş*'tır (2008). Burada anlatılanlardan bazıları yine getto hikâyeleridir ve bu hikâyelerden biri *Yabancı*'daki "Venedik'teki Yahudi Gettosu"nun kısa bir versiyonudur. Sennett, kitabında kentsel mekânın örgütlenmesinde beden üzerindeki tahakküm pratiklerini, gelenek ve inançların beden aracılığıyla kentsel mekâna nasıl taşıdığını gösterir. Sennett; Atina, Paris, Roma, Londra gibi Batı uygarlığının merkez kentlerinin belli dönemlerinden kesitleri bu çerçevede sunar. Sennett'e göre, modern kent tasarımını oluşturan şeylerden biri dokunma korkusudur. Günümüz kent planlamacıları kentin otoyollarını, yerleşim bölgelerini, iş sahalarını sınıfsal veya etnik olarak birbirinden koparacak şekilde -yabancıyı şehirden izole etmek adına- inşa etmektedir ve buradaki temel motivasyon, yabancıyla olan dokunmayı/teması ortadan kaldırmaktır (Sennett, 2008, s. 14). Sennett'in bakış açısıyla şehir, "birbirlerinden farklı insanları bir araya getirir, toplumsal hayatın karmaşıklığını yoğunlaştırır, insanları birbirlerine yabancı olarak sunar. Kent deneyiminin bütün bu yönleri – farklılık, karmaşıklık, yabancılık– tahakküme direnme imkânı verirler" (Sennett, 2008, s. 20).

2. YABANCIYA ŞİDDETİ ANLAMAK İÇİN BOYALI KUŞ

Sosyal psikolojik olarak şiddet birçok boyutu olan bir olgudur. Bunlar arasında ırkçılıksa birçok bakımdan kökleşmiş nitelikler taşır. İnsanlık tarihinde özellikle daha çok savaş koşullarında açığa çıkan ırkçılık, bir şiddet eylemi olarak bir ırkın diğer bir ırka karşı kendisini üstün görmesi düşüncesinden beslenerek suç işleme düzeyine çıkmaktadır. Bu sebeple ırka dayalı üstünlük düşüncesi diğer ırka şiddet, hakaret ve haksızlık şeklindeki tutumlara yansımaktadır (Anand, 2022, s. 60). Almanya'da iktidarın bütün gücünü elinde bulunduran Hitler, 1935'te çıkardığı Nüremberg yasaları ile Yahudileri toplum içinde ayrı bir kategori olarak ikinci sınıf vatandaş konumuna yerleştirip, Alman ırkçılığının kamusal yaşamın her alanında varlığını hissettirmesi için gerekli olan her şeyi yapmıştır. Yahudi toplumu üzerinde sosyo-ekonomik baskıların arttığı bu tarihsel süreçte onların ibadethanelerinden, evlerine, iş yerlerine ve mezarlarına kadar sahip oldukları birçok şey yağmaya uğramış, talan edilmiş ve yakılıp yıkılmıştır. Yahudi toplumu üzerinde pogroma kadar varan olaylar 1940'larda soykırım halini almıştır. Yahudiler yerlerinden edilmiş, aileleri parçalanmıştır. Kitlese öldürmeler, tecavüzler, şiddet olayları bütün Avrupa'ya yayılmıştır. *Boyalı Kuş* romanını ortaya çıkaran koşullarda kimi aileler çocukları zarar görmesin diye savaş bittiğinde karşılaşınız umuduyla onları başkalarına teslim edip uzak yerlere gönderirler. *Boyalı Kuş*'un altı yaşındaki roman kahramanı da 1939 yılının sonbaharında, II. Dünya Savaşı'nın ilk haftalarında binlerce benzeri gibi, Orta Avrupa'nın büyük bir şehrinde yaşayan annesiyle babası tarafından uzak bir köye gönderilir (Kosinski, 2001, s. 119). Ailenin, Naziler tarafından toplama kamplarına yerleştirilme korkusu, bu tehlikeyle baş etmek adına çocuklarını bir yabancıya teslim etmelerine neden olur. Ekonomik koşulları iyi olan ailenin eğitimli çocuğunu verdiği adam, savaşın kargaşası içinde kaybolduktan sonra çocuk, savaşın dört yılı boyunca sarı saçlı, açık tenli ve mavi gözlülerin köylerinde esmer, karakaşlı ve kara gözlü olarak "Çingene ve Yahudi" denerek, "dışarıklı yabancı"

şeklinde damgalanarak kodlanıp şiddete maruz kalır. Orta Avrupa'nın kırsal bölgesinde köylülerin yaşam koşulları eğitimsizlik, yoksulluk ve kadına şiddetin yaygınlığı bir yana çetelerin ve Almanların baskı ve talanıyla kötüleştirmiştir.

Çocuk roman kahramanının ilk kaldığı yer, çok yaşlı ve yoksul Marta'nın yanı olur. Bir sincap ile kurduğu dostluğu, köy çocuklarının sincabı yakmasıyla noktalanır. Marta'nın ileri yaşına rağmen tartıştıklarında, çocuğa "Tanrı'ya küfreden bir Çingene ve Şeytan'ın piçisi" olduğunu söyleyerek "dışarıklığı" kılması, iyi eğitim alan bu çocuk için gerilemenin ve içe kapanmanın başlangıcı olurken, bölgenin insanların tutumları hakkında da ilk izlenimleri verir. Marta'nın yaşadığı kulübesinde ölmesi ve kulübede çıkan yangın üzerine oradan ayrılır. Çünkü çocuğa, Marta köylülerden uzak durmasını söylemiştir: "Beni yakalarlarsa kedi yavrusu gibi suda boğacaklarını, baltayla parçalayacaklarını söyler dururdu" (Kosinski, 2001, s.19).

Başlangıçtaki anne-baba özlemi, onları bulacağına duyduğu inanç, belirsizliğin getirdiği tedirginlik gerisin geri köye yönelmesine neden olur. Köylüler onu yakalarlar. Kendi anlatımıyla, "dört yandan fırlayan adamlarla kadınlar başıma toplandı. Anlamadığım bir dil konuşuyorlardı. Kuşkulu bakışları, düşmanca davranışları beni ürküttü. İçlerinden birçoğu, kulağımın dibinde hırlayan köpeklerini de getirmişti" (Kosinski, 2001, s. 22). Hakaretlere uğrar, aşağılanır, pis bir çuvalın içine atılıp kırbaçlanır, "çingene" denir ve bir çiftçinin odunluğuna kapatılır. Daha sonra Bilgiç Olga isimli bir kadın yanında çalıştırmak üzere onu alır ve beraberinde kulübesine götürür. Olga, kendisine "Kara Çocuk" diye hitap ederken, vampir olduğuna da inanır. Tıpkı Sennett'in *Yabancı*'da (2014) Yahudilerin yaratık olarak görüldüğünü aktarmasındaki gibi... Çocuğun aktarımı ile: "köylüler de benden çok korkuyorlardı: Tek başına köye indiğimde başlarını çevirir, haç çıkarırlardı. Hele gebe kadınlar, beni görür görmez kaçarlardı. Köylülerin biraz yüreklileri ise köpeklerini üzerime salarlardı. Hızlı koşmayı öğrenmemiş olsam, bu seyrek gezintilerden sağ dönemezdim sanırım" (Kosinski, 2001, s. 259). Olga, yörede yapmış olduğu ilaçlarla hastaları iyileştiren şifacı yaşlı kadın olarak benimsenmiştir. Halk tıbbı konusunda otorite olarak görülmektedir. *Boyalı Kuş*, bu anlamda da tahlil edilmesi gereken bir içeriğe sahiptir. Demir'e göre savaş yıllarında yaşanan yoksulluk, cephe gerisi şartları vb. anlatıldığından eser, tarihi bir roman olmakla birlikte Kosinski, eserini oluştururken folklor araştırmacısı hüviyetinde tanık olduğu olayları da aktarmaktadır. Roman bütün bu bilgiler bakımından halkbilimi ve halk hekimliği açısından önemli veriler içermektedir (Demir, 2020, s. 9).

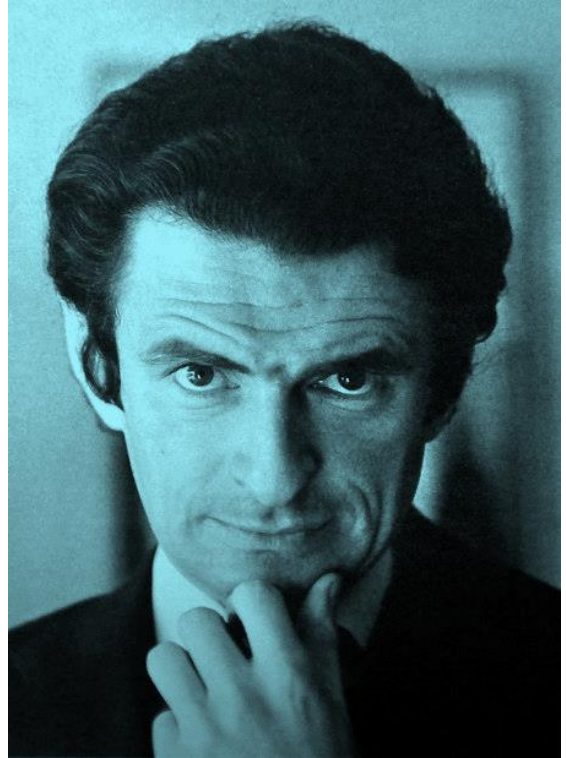
Romana dönersek, veba salgının olduğu günlerde nehirden çıkarılan bir kedi balığı, köylülerden birinin elini kesmiştir. Yaralı eli sarmaya giden Olga'nın yanındaki çocuk roman kahramanı bu esnada balığın sidik torbasıyla birlikte ırmağa atılır. Yüzme bilmeyen çocuk, sidik torbasına tutunarak bir süre sonra ırmağın kıyısına çıkmayı başarır. Ne var ki, çocuğun içinde bulunduğu yalnızlık ve çaresizlik köylülerden uzak durmasını engeller. Bir değirmencinin yanına yerleşir. Değirmenci, karısına şiddet uygulayan bir tiptir. Çocuk, şiddetin sıradanlaştığı köyden kaçarak kuşçu Lekh'in yanında çalışmaya başlar.

Lekh, köylü erkeklerin cinsel istismarına uğrayan ve ormanda yaşayan Ludmilla'ya ilgi duyardı. Ludmilla'nın ortadan kaybolduğu bir günde okuru "Boyalı Kuş"a götürecek olay ise çocuğun gözünden şöyle anlatır:

“...Uzun uzun ve günlerce düşündükten sonra en güzel kuşlardan birini seçerdi. Kuşu bileğine bağladıktan sonra, bir sürü garip şeyi birbirine karıştırıp kokulu bir boya elde eder, değişik renklerde, kutu kutu hazırlardı bu boyadan. Sonra kuşun başını, kanatlarını, boynunu ebemkuşağı renkleriyle bezer, tüylerine bir demet yabani çiçeğin gözkamaştırıcı parlaklığını verirdi. Sonra ormanın içlerine yürürdük birlikte. Epey ilerledikten sonra Lekh durur, kuşu bileğinden çözüp bana verir ve ayaklarından tutarak sallamamı isterdi. Boyalı kuş söylenir durur, bağırsına gelen bir sürü kuş, tepemizde dönmeye başlardı. Onlara ulaşmak isteyen tutsak debelenir, bütün gücüyle öter, boyalı boynunun içinde kalbi delice atardı.

Tepemizde yeteri kadar kuş toplandığına inanırsa, Lekh, bir işaretle tutsağı koyvermemi isterdi. Bulutların üstündeki küçük ebemkuşağı, mutlu ve özgür, yükselip kardeşlerinin gürültücü sürüsüne katılırdı. Diğerleri bir süre şaşkın bakarken benzerini göremedikleri kuş, boşu boşuna kendilerinden biri olduğuna onları inandırmaya çalışırdı. Parlak renklerin iyice şaşırttığı kuşlar onu kuşkuyla inceler, sonra birbiri ardından saldırıp boyalı tüylerini gagalayıp yolmaya koyulurlardı. Tüysüz ve kan içinde kalan zavallı kuş havada duramaz, düşerdi. Aynı sahne sık sık tekrarlanır, kurbanlarımızı hep ölü bulurduk...” (Kosinski, 2001, s. 46-47).

Lekh, Ludmilla'nın uzaklaşma nedenini, “çingene gözlerin korkutuyor onu!” diyerek çocuğa bağlardı (Kosinski, 2001, s. 48). Bu süreçte köylü kadınlar, Lekh'in gözleri önünde şiddet uygulayarak sevgilisini öldürürler. O kadar ileri giderler ki, hayvan sidiği dolu bir şişeyi vajinasına iterek patlatırlar. Çocuk roman kahramanı tanık olduğu bu olaylardan sonra gitmeye karar verir. Kuş boyama olayında görülmektedir ki, “*Boyalı Kuş* romanında, farklı olanın, ten rengi tıpkı eserdeki çocukta olduğu gibi diğerlerinden farklı renkte olanın toplum tarafından dışlanması ve yok edilmesi esere de adını veren ‘boyalı kuş’ metaforu üzerinden” aktarılmaktadır (Ülserver ve Lidar, 2020, s. 151). Başka bir ifadeyle eserdeki kuş avcısı Lekh, Ludmilla'yı göremediği günlerde kuşlardan birini farklı renklere boyamakta ve kuşu bir süre sonra kuş sürüsünün içerisine bırakmaktadır; ancak diğer kuşlar, alışık olmadıkları renklere sahip bu boyalı bir anlamda “yabancı” konumuna düşen kuşu gagalayarak öldürürler. Yazar, böylelikle boyalı kuş üzerinden toplumdaki “yabancı”yı ve ona yönelik dışlayıcı tavrı ortaya koymaktadır.

Jerzy Kosinski

Çocuk kahraman, bu kez Dülger ve karısının yanına yerleşir. Dülger, kara saçında şeytan biti olduğunu söylediği çocuğu fırtınalı havalarda zincir ve koşum takımlarıyla ormana götürüp bırakırdı. Fırtına dindiğindeyse köye geri getirirdi; ancak çocuğa şiddet köylüler tarafından da sürdürülürdü. Dülger, çocuğu hasta kedileri boğmak için kullandığı çuvala yerleştirmeye karar

verdiğinde, çocuk ona çok değerli bir hazine bulduğunu söyler. Ona inanan Dülger'in sonuysa fare dolu bir kuyuya düşmek olur. Çocuk oradan kaçarak başka bir köyde bir demircinin yanına yerleşir.

Diğer yandan Almanların karargâhları ve farklı partizan gruplarının varlığı köylüler üzerinde amansız bir baskı oluşturmaktadır. Köylülerin ürünlerine el koymak, kızlarına, kadınlarına saldırmak Almanların rutin davranışları olurken, köylüler de Yahudi ve Çingener' den uzak dururlardı. Öyle ki, Nazilerin korkusu onları bu toplumsal kesimlere karşı acımasız olmalarına iterdi. Ayrıca eğitimsiz olmaları, sefalet içinde kör inançlarla yaşamaları, Yahudilerin ve Çingenerlerin onlara uğursuzluk getireceğine de inandırmıştı. Çingene algısı birçok önyargıdan dolayı olumsuzdur. Açıkçası bu anlamda "Çingenerlerin ya da ötekileştirilen her topluluğun durumu benzer şekildedir. Çingenerlerin pis, yabancı olmakla suçlandıkları için eziyet görmelerinde de bir sorun bulunduğu düşünülmez" (Oymak, 2021, s. 902).

Dülgerin muhtarlık yaptığı köye, mülkiyet hakkı ile büyük toprak sahiplerinin yanında konumlanan Almanlara ve Ruslara karşı olan Beyazlar ile toprak reformunun gerçekleşmesi için çabalayan Sovyet yanlısı Kızıllar olarak iki gruba ayrılan partizanlar uğradı. Her iki gurup, köylülerin hangi tarafta olduklarına göre ceza keserlerdi. Alman birlikleri ise köyü basar, köylüleri sorguya çekip kurşuna dizerlerdi. Beyazlar, köy baskınında demirci ve ailesini Kızılların yanında yer aldıkları için işkence yaparak öldürürler. Tavan arasına saklanan roman çocuk kahramanını ise bulup döverler, Çingene olduğunu düşünerek Alman birliklerine teslim ederler. Alman birlikleri, çocuğu öldürmesi için yaşlı bir askeri görevlendirir. Ancak o, kaçmasına izin verir.

Kimse tarafından istenmediğini artık içselleştiren çocuk, köyden köye dolaşmaya devam eder. Yolda rastladığı yaralı bir atı götürdüğü köyde, bir köylüye kendisini sahiplenmesi için Yahudi ya da Çingene olmadığını ikna ederek yanında durur. Çocuğun anlatımı ile, "haftalar geçiyor, köylüler bana dokunmuyorlardı. Bazıları Almanlara haber vermek, hiç olmazsa köyde bir Çingenenin bulunduğunu bildirmek gerektiği inancındaydılar. Ben geçerken, kadınlar başlarını çevirip çocuklarının gözlerini gizlerlerdi. Erkekler ses çıkarmadan bakar, çoğu bana tükürürdü..." (Kosinski, 2001, s. 69). Köyün çocukları da onu bir av gibi görürdü. Köyde bulunduğu sürede yaşadıklarından dolayı kendini sorguladığı zamanlar olurdu: "Neden değişik bir saç rengi, bir göz rengi bazı insanlara büyük üstünlük sağlıyordu?" (Kosinski, 2001, s. 73). Köylülerin kolektif hareketi yabancılar söz konusu olduğunda görünür bir ittifak içerir. Çocuk roman kahramanının köylüler içinde aidiyet araması, "bir gurubun üyesi olarak niteliksel yönden bir tabiiyet içinde" yaşayan bu gelişmemiş toplumlar-kültürler açısından neredeyse olanaksızdır (Göka, 2004, s. 15). Öyle ki toplumun onayıyla damgalanan çocukta damgalanan kişiler üzerinde ortaya çıkan öz saygı yitimi, aşağılama ve utançla sonuçlanırken, damgalanmanın bütünüyle haksız, incitici ve saldırgan olduğu algısı yerleşir (Bauman, 2018, s. 38). Çocukların saldırısına uğradığı bir gün askerlerin çevrede bıraktığı dinamit fitilini köyde ateşleyerek kaçar. Partizanlardan ve Almanlardan uzak durarak başka bir köye geçer. Savaşın o korkunç yüzüne burada da tanık olur:

"Bir gün, değişik bir tren çıktı ortaya. Hayvan vagonlarına bir sürü insan doldurmuşlardı. İstasyonda çalışan adamlar bunların tutuklanıp ölüm cezasına çarptırılan Yahudilerle Çingener olduğunu söylediler. Az yer kaplamak için kollarını kaldıran bu insanlar, buğday demetleri gibi tıklımlıydılar vagonlara. Her vagonunda en az iki yüz kişi vardı. Gençler, yaşlılar, erkekler, kadınlar, çocuklar; hatta bebekler bile vardı aralarında.

Çevredeki köylülerden birkaçı, toplama kampı yapımında çalışıyor, garip hikâyeler anlatıyorlardı” (Kosinski, 2001, s. 78).

Köylülerin anlatıları, gaz odalarında can verenlerden tutun da saçları kesilip şilte yapılanlara kadar uzuyordu. Yahudiler başta olmak üzere Çingenerler gibi toplulukların ortadan kaldırılması için her türlü şiddet meşru görülüyordu. Alman faşizmi üstün ırk adına şiddeti yücelten bir anlayışa sahipti: “Şiddeti bir gereklilik olarak görmesi ve hatta yüceltmesi nedeniyle egemenliğin mantığının en açık şekilde faşizme tezahür ettiğini söylemek mümkündür” (Küçükalp, 2018, s. 86).

Şiddet sarmalında trenlerle fırınlara götürülen insanlar arasında trenden kaçanlar olabiliyor ya da kurtulur umuduyla aileleri tarafından aşağı bırakılan çocuklara rastlanabiliyordu. Köylülerin zor durumdaki insanlara yardımdan ziyade onların giysilerini almaları ve onları ölüme terk etmeleriyle en trajik olanıydı. Bir Yahudi'nin gizlendiğinin Almanlar tarafından duyulması, köylü üzerinde korku salmaya yetiyordu. Bu nedenle yerine göre çok daha zalim olabiliyorlardı. Yahudi ölüsünden insanlarla hayvanlara bulaşıcı hastalık geçtiğine, Yahudilerin yakıldığı fırınlardan çıkan dumanların gökyüzüne yükselip Tanrı'nın ayakları altında yumuşacık bir halı olduğuna inanıyorlardı (Kosinski, 2001, s. 82). Örneğin, demiryolunda yaralı genç bir Yahudi kızının bulunması, köylülerde yardım yerine öfkeye neden olmuştu. Yüzüne tükürülmüş, uğursuz olduğu dillendirilmiş ve cinsel şiddete varan davranışlara maruz bırakılmıştı. Köylü Piyotr'un şiddetine ve tecavüzüne uğrayan yaralı kızın ölümcül çığı, çocuk roman kahramanının tanıklık yaptığı bir başka olaydır. Romandaki sosyal etkileşimin seyri savaş koşullarıyla kötüleşirken, roman çocuk kahramanının teninden kaynaklı yazgısı hiç değişmemiştir. Köylülerin tepkileri güçsüz çocuk üzerinde somutlaşmaya devam eder: “Köylülerin bana yönelen bakışları, her zamankinden düşmancaydı artık. ‘Uğursuz, pis!’ diye bağıyorlardı. ‘Sen de pis Çingene, Yahudi, sen de yanarak öleceksin!’” (Kosinski, 2001, s. 79). Çocuk, Almanların uğradığı bu köyde yakalanır. Alman birlikleri tarafından götürülürken yolda dövülür. Alman askerlerinin yanında yolda rastladıkları köylülerin aşağılamalarına maruz kalır: “Yahudilere ölüm! Piçlere ölüm!” denerek (Kosinski, 2001, s. 89). Nazi subayları çocuğu bir papaza verirler. Papaz, çocuğu bakması için Garbos isimli birine teslim eder. Çocuk, burada da her gün şiddetin çeşitli türlerini yaşar. Garbos tavana astığı çocuğu, köpeği Judas'ın insafına bırakacak kadar ileri gider. Çocuğa göre Garbos, “durmadan işkence ediyor, orak sapıyla kaburgalarımı dürtüp eğleniyor, uyuz kediler gibi, beni ısırğanlarla çalıkların üstüne atıp yaralarımı kaşımamı gülerken izliyordu” (Kosinski, 2001, s. 98). Yaşadığı acılar sürerken kiliseye gitmeye başlar. 1943'te on yaşını doldurmuştur. Ne yazık ki, ne kilise de ne köyde tutunabilecektir. Köyün pislik çukuruna atılır. Konuşma yetisini yitirir. Ormana gider, genç çobanlar onu Makar'a götürürler. Makar'ın çiftliğinde çalışmaya başlar, şiddet görür. Kafese kapatılır. Köyden kaçtığı yolda rastladığı çocuklar, onu balık avladıkları donmuş bir gölün içine atarlar. Gölde çıkınca Labina yanına alır. Labina, köylülerin çocuğun Almanlara teslim edilmesi ısrarına rağmen “herkesin Tanrı karşısında eşit sayıldığını, birkaç kuruş için soydaşlarını satan kalleşlerden olmadığını söyler” (Kosinski, 2001, s. 124). Labina'nın ölümüyle çocuk adına yeni bir yolculuğun başlangıcı olur. Bir köyde Almanların destekledikleri Kalmukların insanlara yaptığı zulmü yakından izler. Saklanmasına rağmen kaburgalarının kırılmasını önleyemez. Dünya uluslarına nefret tohumları saçan Almanlar, kötülerin vermiş olduğu zararlar onun kişiliğine silinmeyecek izler eker.

Kalmukların saldırısı Kızıldurdunun gelişiyle sonlanır. Kalmuklar yaptıklarının karşılığında asılarak cezalandırılırlar. Bu sırada çocuk roman kahramanı hastalanmıştır, ateşten titreyerek, Sovyet askerlerine gitmeye karar verir. Şeytansı, kara gözlü, kimsesiz bir çocuğu nasıl karşılayacaklarını merak eder (Kosinski, 2001, s. 137). İyi karşılanır. Sovyetlere ait bir birlikte tedavisi yapılır. Burada Gavrila ve Mitka onunla özel olarak ilgilenirler. Hayatını yeniden anlamlandırmak için iyi bir şans yakalar. Çocuk yaşta görmüş olduğu ihmal, istismar ve fena muameleye rağmen ilk defa bir yere aitlik hisseder. Ailesinin bırakmasıyla başlayan terk edilmişlik duygusu, insanlardan gördüğü kötü davranışlar sonrasında benimsenmeyişi, yabancı kılınmasının benliğinde oluşturduğu travma, tedirginlik, dışlanma ve korunmasızlık bir yana Gavrila ve Mitka'yla tanıştıktan sonra bir ölçüde yaşamını güvende hissedecektir. Aitlik, çocuğu güçlü kılan bir duygudur. İnsanın, genel olarak bakıldığında da "herhangi bir sosyal gruba aidiyet hissetme ihtiyacı, aileden başlayıp uluslara kadar uzanan geniş birliktelikler, birlikler meydana getirmiştir. Sosyal bir varlık olan insan, bu birliktelikler içerisinde yine diğer bir varoluşsal özelliği olan zayıflık ve acizliğini bir nebze de olsa telafi etme" arzusunu taşımaktadır (Arslan, 2019, s. 1006).

Gavrila ve Mitka'nın yanında Sovyet düşüncesinin eğitiminden geçirilirken mutlu olduğunu duyumsar. Yanlarından ayrılmak istemez. Bu arada savaşın sonu geldiği için bütün bulunmuş çocukların yurtlara gönderilmesi amacıyla anlaşmaya varılmıştır. Nakledildiği bulunmuş çocuklar yurdunda günleri, diğer sorunlu çocuklarla birlikte kavgayla geçerken, bir gün anne ve babası yurda gelirler. Önce yabancılık çekse, onlarla gitmek istemese de kararını vermek zorunda kalır: "Kaçmayı göze alamıyordum bir türlü. Annem olan yüzü yaşlı kadınla, elleri titreyen babama bakıyordum. Gizli bir güç beni orada tutuyordu. Mağlûp edilemeyen bir içgüdüyle benzerlerine koşan Lehk'in boyalı kuşu gibiydim" (Kosinski, 2001, s. 166). Ailesiyle kalırken, çocukluk yıllarında başında geçen bütün travmaların davranışları üzerindeki etkisi de "boyalı kuş" imgesi üzerinden ortaya çıkmaya başlamıştır. Geceleri yurttan arkadaşlarıyla dışarı takılır, suça bulaşırlardı. Çocukken uğradığı saldırganlık ve şiddet, doğal olarak sonraki yıllarda öfke ve diğer insanlara zarar verme davranışına neden olmuştur. Gavrila ve Mitka'dan gördüğü dostluğu özlemle anımsarken, ailesinin gönderdiği bir kayak kampında yaşadığı bir kaza yeniden konuşmasını sağlar.

Boyalı Kuş çerçevesinde bilhassa yabancıya şiddet ve edebiyat arasındaki ilişkiye odaklanılarak bir değerlendirmede bulunmak gerekirse, "şiddet olgusunun edebi metinlerde temsilinin çok farklı perspektiflerde çeşitli biçimlerde gösterilmekle beraber temel olarak taciz, savaş ve suç şeklinde ortaya çıktığını belirtmek mümkündür" (Guin, 2022, s. 3). Bu anlamda sanatın, özeldense edebiyatın "yabancı"nın toplumda ödediği bedelleri gösterdiğini ya da farklı bir deyişle suç işleyen toplumu, içinde yaşayan her bireyin bakış açısından çözümlediğini ifade etmek gerekir (Blackmur, 2017, s. 83). Şiddete maruz kalanların karşısında şiddeti uygulayanların, sessiz tanıkların, kısacası suça ortak olanların işlendiği edebi metinler gerçeklik temelinde kurgulandıklarında toplum ve okur açısından etik-politik bir işleve de hizmet ederler. *Boyalı Kuş*'ta da bu tartışmalar savaş koşullarında ırkçılık, soykırım, fena muamele, çocuk istismarı, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, yabancı kılma, ötekileştirme ve tecavüz gibi insani olmayan davranış biçimleri altında somutluk bulur.

SONUÇ

II. Dünya Savaşı'nın dünya üzerinde yarattığı büyük tahribatlar arasında milyonlarca insanın ölümü, zorunlu göçü, geride kalanların travma yüklü yaşamları ve ekolojik yıkım gibi sosyal sorunların edebiyat yapıtlarına yansması beklenen bir durumdur. *Boyalı Kuş* romanı da savaşın insanlar üzerindeki korkunç etkilerini bir çocuğun hayatından kesitlerle betimler. Roman, otobiyografik unsurlar taşımakla birlikte kültürel ve fiziksel özellikler üzerinden yabancı sorunsalına dair tartışma alanı ortaya koyar.

II. Dünya Savaşı'nın Avrupa'dan başlamak üzere dünyanın birçok ülkesini etkisi altına aldığı bir atmosferde, Almanya'da iktidar sahibi Nazilerin yol açtığı insanlık suçlarında başta Yahudi dinine mensup milyonlarca insanın ve yaşam tarzından dolayı yüzbinlerce Çingenenin katledilmesi için modern bilimin bütün olanakları kullanılmıştır. Büyük toplama kamplarının katliamların merkezi olduğu, insanların gaz odalarında zehirlendiği ve fırınlarda yakıldığı insanlık tarihi açısından karanlık bir dönemde *Boyalı Kuş*'un çocuk roman kahramanı, kendi gücüyle yaşamda kalırken, yabancı olarak kodlanma ve şiddet sürecini fiziksel özelliklerinden dolayı çok daha kötü deneyimlemiştir. Ailesinin toplama kampına gönderileceği korkusuyla çocuklarını teslim ettikleri kişinin ortadan kaybolmasıyla çocuğun, Orta Avrupa'nın romanın geçtiği bölgesindeki köylerinde teni, konuşması ve göz rengi gibi nitelikleri hasebiyle savaş bitinceye kadar ötekileştirilmesinin, yalnızlaştırılmasının, damgalanmasının ve bütün bunların şiddet uygulanarak yapılmasının bir romana taşınması toplumsal hafıza açısından dikkate değerdir. Dönemin önemli sosyologlarından Sennet de sürekli sürgün edilen, hiçbir yerde kabul görmeyen yabancıların maruz kaldıkları şiddeti, yerleşim yeri tartışmaları bağlamında, özellikle modern devletin iktidar mekanizmaları çerçevesinde ele alarak, bu hafızanın sosyolojik olarak da diri tutulmasına katkı sağlamaktadır. Düşünürün, kentli kimliğinin yabancı kıldıklarını tanımlama biçimlerinin esasında modern devletin çalışma biçimi olduğunu göstermesi, modern teknolojinin olanaklarıyla yok edilen Yahudilere ve Çingenelere dikkat çeken *Boyalı Kuş*'ta gördüğümüz tabloyu yorumlamamızı kolaylaştırmaktadır.

Edebiyat, toplumsal gerçekliği verirken kötü olanı da işler. İnsanlık tarihinin karanlık dönemlerinin edebiyatta işlenmesi yüzleşmeyi de doğal olarak beraberinde getirir. Dolayısıyla yabancı ve ötekine karşı şiddet dâhil her tepkinin dinamiklerini açığa çıkararak, onlara karşı kurulan toplumsal ve politik sınırların temelini okur nezdinde çözümlemek ve tartıştırmak edebi metinler aracılığıyla bu yüzleşmenin tohumlarının atıldığı anlamına gelir. *Boyalı Kuş* romanı, Nazi soykırımı üzerinden bunu anlatırken, günümüzde göçmen kriziyle kökleştiği görülen yabancı kılmanın, soykırımlar çağı bitti denilse de hâlâ nasıl süregeldiğine dair tartışılması gereken önemli sosyolojik temeller ortaya koymaktadır.

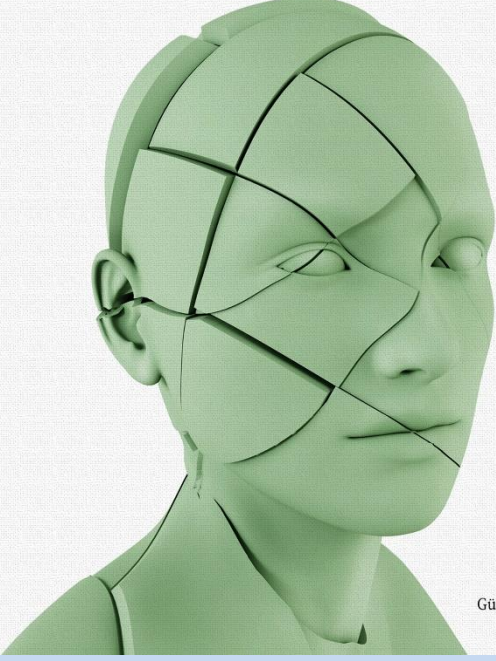
KAYNAKÇA

- Anand, Pulkita (2022). "Zami: A New Spelling Against Racism." *Representations of Violence in Literature, Culture and Arts Conference Proceedings 2021*. Ed. Sümeyra Buran, Mahinur Akşehir vd. United Kingdom: Transnational Press London, 49-61.
- Arslan, Adnan (2019). "Suûd es-Sen'ûsî'nin Sâku'l-Bâmbû Romanında Aidiyetsizlik Bunalımı." *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 23 (2): 993-1008.

- Bauman, Zygmunt (2016). *Modernite ve Holokaust*. Çev. Süha Sertabiboğlu. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bauman, Zygmunt (2018). *Kapımızdaki Yabancılar*. Çev. Emre Barca, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Blackmur, Richard (2017). *Avrupa Romanı Üzerine On Bir Makale*. Çev. Müge Günay. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Demir, Recep (2020). "Boyalı Kuş Romanı Bağlamında II. Dünya Savaşı Yıllarında Orta Avrupa Halk Hekimliği Örnekleri." *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 9 (22): 1-10.
- Guin, Anuska (2022). "A Clockwork Orange by Burgess: Revisiting Violence in a Dystopian Fiction." *Representations of Violence in Literature, Culture and Arts Conference Proceedings 2021*. Ed. Sümevra Buran, Mahinur Akşehir vd. United Kingdom: Transnational Press London, 3-16.
- Haznedaroğlu, Rodi (2021). *Yabancılık ve Ötekilik Tahayyülleri Üzerine Kuramsal Tartışmalar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Göka, Erol (2004). *Topluluklar ve Zihniyetleri*. Ankara: Odak Yayınevi.
- Küçükalp, Derda (2018). "Egemenliğin Mantığı, Faşizm ve Şiddet." *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 14 (53). 85-95
- Kosinski, Jerzy (2001). *Boyalı Kuş*. Çev. Aydın Emeç. İstanbul: E Yayınları.
- Oymak, Alparslan (2021). "Türk ve Batı Edebiyatında Çingene İnançları." *Folklor Edebiyat Dergisi*, 27 (3): 885-904.
- Sennett, Richard (2008). *Ten ve Taş Batı Uygarlığında Beden ve Şehir*. Çev. Tuncay Birkan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sennett, Richard (2014). *Yabancı. Sürgün Üzerine İki Deneme*. Çev. Tuncay Birkan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sennett, Richard (2013). *Kamusal İnsanın Çöküşü*. Çev. Serpil Durak ve Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Simmel, Georg (2009). *Bireysellik ve Kültür*. Çev. Tuncay Birkan. İstanbul: Metis Yayınları.
- Ülsever, R. Şeyda ve Lidar Veysel (2020). "Edebiyat ve Modernite İlişkisi: 20.Yüzyıl Edebi Metinlerinde 'Bahçe Kültürü' ve Ötekinin Konumlandırılması." *Folklor Edebiyat Dergisi*, 26 (1): 141-155.

TÜRK BİLİMKURGU EDEBİYATI VE ARKETİPLER

DR. VELİ UĞUR

Günce Yayınları

Oktay Yivli

Öykü Nasıl Okunur

modern öykü ve yöntem

Günce Yayınları

MAKSUT YİĞİTBAŞ

Edebiyatın Ebemkuşağı

Halit Ziya Hikâyeciliğinde

Renklerin Dili

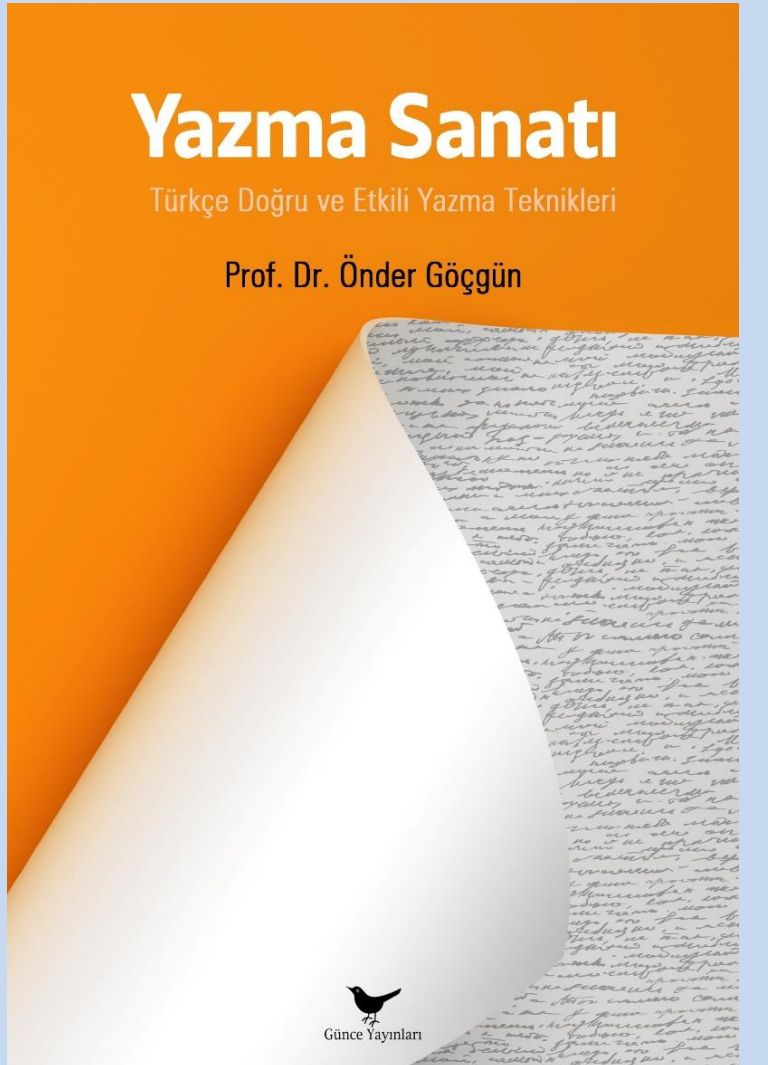

Günce Yayınları

Yazma Sanatı

Türkçe Doğru ve Etkili Yazma Teknikleri

Prof. Dr. Önder Göçgün

Günce Yayınları